

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ

Бібліотека слідства та дізнання
Заснована в 2011 році

**ОСНОВИ
УПРАВЛІННЯ
В ОРГАНАХ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Навчальний посібник

Допущено Міністерством внутрішніх справ України

Харків 2011

УДК 351.743(075.8)

ББК 67.9 (4УКР)301.163я7

О 34

Авторський колектив: **О. М. Бандурка**, д-р юрид. наук, професор, академік НАПрН України – передмова, розділи I–VII, X, XII; **покажчик:** **В. М. Бевзенко**, канд. юрид. наук, доцент – розділ VII, II; **В. М. Василенко**, канд. юрид. наук – розділи X, XII; **Р. А. Каложний**, д-р юрид. наук, професор – розділи III, IX; **О. П. Рябченко**, д-р юрид. наук, професор – розділи IV, XI; **О. Ю. Снявська**, д-р юрид. наук – розділи V, VIII; **О. О. Телічкін**, д-р юрид. наук – розділи VI, VII; **М. О. Тучак**, канд. юрид. наук, доцент – розділи IX, XI

Рецензенти: **С. М. Гусаров** – д-р юрид. наук, ст. наук. співробітник, за-служений юрист України, ректор Академії управління МВС України; **В. А. Грохольський** – д-р юрид. наук, проф., начальник кафедри теорії та практики управління органами внутрішніх справ Академії управління МВС України; **Т. О. Проценко** – д-р юрид. наук, доцент, начальник Державного науково-дослідного інституту МВС України

*Допущено Міністерством внутрішніх справ України
як навчальний посібник для вищих навчальних закладів
(лист № 6/7-6617 від 30.11.2010)*

Основи управління в органах внутрішніх справ :
О 34 навч. посіб. / [О. М. Бандурка, В. М. Бевзенко,
В. М. Василенко та ін.] ; МВС України, Харків. нац.
ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2011. – 591 с. – (Біб-
ліотека слідства та дізнання).

ISBN 978–966–610–7733

У навчальному посібнику розкривається сутність та зміст управління в органах внутрішніх справ. Досліджуються основні форми, методи та організаційно-правові засади організації головних напрямків управління підрозділами ОВС.

Посібник призначений курсантів та магістрів вищих навчальних закладів системи МВС України, а також студентів, магістрів, аспірантів, викладачів вищих навчальних закладів України.

УДК 351.743(075.8)

ББК 67.9 (4УКР)301.163я7

ISBN 978–966–610–7733

© Бандурка О. М., Бевзенко В. М.,
Василенко В. М. та ін., 2010

© Харківський національний університет
внутрішніх справ, 2010

© Тяпкін А. С., дизайн обкладинки, 2010

ЗМІСТ

ВСТУП	7
ПЕРЕДМОВА	9
РОЗДІЛ I. ОСНОВИ ТЕОРІЇ УПРАВЛІННЯ. СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ	
I. 1. Загальне поняття управління. Управління як соціальне явище	16
I. 2. Функції управління	29
I. 3. Управлінські відносини	39
I. 4. Принципи управління	47
I. 5. Методи управління	65
I. 6. Форми управління	71
I. 7. Управління і самоуправління	73
I. 8. Правова основа системи управління в органах внутрішніх справ України	76
I. 9. Завдання і основні функції органів внутрішніх справ України	80
I. 10. Організаційна структура органів внутрішніх справ України	89
I. 11. Методи управління в органах внутрішніх справ України	115
Нормативні акти і література до розділу	125
Питання до семінарських занять та самостійної роботи	127
РОЗДІЛ II. КЕРІВНИК В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ	
II. 1. Поняття і сутність стилю управління	128
II. 2. Місце і роль керівника в органах внутрішніх справ України	139
II. 3. Функції керівника в процесі управління	148
II. 4. Організація особистої роботи керівника органів внутрішніх справ	158
II. 5. Ділова та особиста культура керівника органу внутрішніх справ	162
II. 6. Керівник органу внутрішніх справ і його здоров'я	175
II. 7. Вимоги до керівників органів внутрішніх справ України	179
II. 8. Роль керівника ОВС у становленні колективу органу внутрішніх справ	184
II. 9. Оцінка особистості і діяльності керівника органу внутрішніх справ	191
Нормативні акти і література до розділу	210
Питання до семінарських занять та самостійної роботи	212

РОЗДІЛ III.

ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

III. 1. Зміст, організація, технології процесів управління	213
III. 2. Поняття і види управлінських рішень в органах внутрішніх справ	222
III. 3. Документальне оформлення управлінських рішень	228
III. 4. Організація виконання управлінських рішень	238
III. 5. Інформаційне забезпечення управління в органах внутрішніх справ	243
III. 6. Планування, контроль і облік як засіб управління в органах внутрішніх справ	256
Нормативні акти і література до розділу	266
Питання до семінарських занять та самостійної роботи	267

РОЗДІЛ IV.

УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

IV. 1. Поняття персоналу органів внутрішніх справ	268
IV. 2. Основні положення роботи з персоналом органів внутрішніх справ	275
IV. 3. Стимулювання персоналу органів внутрішніх справ	289
IV. 4. Культурно-етичні основи діяльності персоналу органів внутрішніх справ	292
IV. 5. Психологічне забезпечення роботи з персоналом органів внутрішніх справ	293
IV. 6. Сутність безпеки персоналу	301
IV. 7. Умови та причини порушень безпеки персоналу	306
IV. 8. Заходи забезпечення безпеки персоналу	318
Нормативні акти і література до розділу	325
Питання до семінарських занять та самостійної роботи	327

РОЗДІЛ V.

УПРАВЛІННЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

V. 1. Поняття і значення матеріально-технічного й військового постачання та фінансового забезпечення органів внутрішніх справ України	328
V. 2. Організація ресурсного та фінансового забезпечення в системі органів внутрішніх справ України	332
V. 3. Заходи додаткового фінансового та матеріально-технічного забезпечення органів внутрішніх справ	342
Нормативні акти і література до розділу	346
Питання до семінарських занять та самостійної роботи	346

РОЗДІЛ VI.

УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОЮ РОБОТОЮ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

VI. 1. Зміст соціальної роботи в органах внутрішніх справ	347
---	-----

VI. 2. Фінансове і матеріальне забезпечення персоналу органів внутрішніх справ	353
VI. 3. Соціальне забезпечення персоналу органів внутрішніх справ	367
VI. 4. Правовий захист персоналу органів внутрішніх справ	374
VI. 5. Особливості соціальної роботи в органах внутрішніх справ і перспективи її розвитку	376
Нормативні акти і література до розділу	383
Питання до семінарських занять та самостійної роботи	385

РОЗДІЛ VII. ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ТА УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ ПЕРСОНАЛУ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

VII. 1. Правовий захист персоналу органів внутрішніх справ	386
VII. 2. Сутність безпеки персоналу	388
VII. 3. Умови та причини порушень безпеки персоналу	393
VII. 4. Заходи забезпечення безпеки персоналу	405
Нормативні акти і література до розділу	411
Питання до семінарських занять та самостійної роботи	412

РОЗДІЛ VIII. УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНОЮ ПРАВООХОРОННОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

VIII. 1. Поняття міжнародної правоохоронної діяльності	413
VIII. 2. Правові основи міжнародної правоохоронної діяльності органів внутрішніх справ України	418
VIII. 3. Особливості службових відносин органів внутрішніх справ України з дипломатичними (консульськими) представниками зарубіжних країн	430
VIII. 4. Міжнародні правоохоронні організації	433
VIII. 5. Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол) і участь України в її діяльності	447
VIII. 6. Порядок оформлення звернень і відряджень до правоохоронних органів інших країн	457
VIII. 7. Діяльність МВС України у сфері Європейської інтеграції	463
Нормативні акти і література до розділу	475
Питання до семінарських занять та самостійної роботи	477

РОЗДІЛ ІХ. ОРГАНІЗАЦІЙНА ПОВУДОВА ТА ЗАВДАННЯ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА

IX. 1. Система органів досудового слідства	478
IX. 2. Структура органів досудового слідства	480

IX. 3. Завдання та функції органів досудового слідства	490
Нормативні акти і література до розділу	505
Питання до семінарських занять та самостійної роботи	506

РОЗДІЛ X. ПРАВОВИЙ СТАТУС СЛІДЧОГО В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

X. 1. Порядок призначення слідчих на посаду, їх переміщення і звільнення з посади. Права і обов'язки слідчого ОВС	507
X. 2. Правовий та соціальний захист слідчого ОВС	517
X. 3. Гарантії незалежності і самостійності слідчого. Відповідальність слідчого	518
Нормативні акти і література до розділу	521
Питання до семінарських занять та самостійної роботи	522

РОЗДІЛ XI. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА В ОВС

XI. 1. Загальні положення з організації роботи органів досудового слідства, планування та координація їх роботи	523
XI. 2. Організація роботи слідчих підрозділів у міськрайорганах внутрішніх справ, органах внутрішніх справ на транспорті	529
XI. 3. Організація роботи слідчого управління ГУМВС, УМВС	534
XI. 4. Організація роботи організаційно-методичного підрозділу ГУМВС, УМВС	537
XI. 5. Організація взаємодії слідчих підрозділів з іншими підрозділами органів внутрішніх справ України	540
XI. 6. Організація роботи слідчих підрозділів з виконання законодавства України про звернення громадян	551
XI. 7. Організація роботи слідчих ОВС у галузі міжнародного співробітництва і надання правової допомоги у кримінальних справах	553
Нормативні акти і література до розділу	557
Питання до семінарських занять та самостійної роботи	558

РОЗДІЛ XII. ПРАВОВЕ ПОЛОЖЕННЯ ПІДРОЗДІЛІВ ДІЗНАННЯ В ОВС

XII. 1. Поняття, структура та місце органів дізнання в системі МВС України. Основні завдання та функції підрозділів дізнання	559
XII. 2. Права і обов'язки працівників підрозділів дізнання. Їх правовий та соціальний захист	571
XII. 3. Повноваження керівника органу дізнання, його права і обов'язки	577
Нормативні акти і література до розділу	585
Питання до семінарських занять та самостійної роботи	586

ВСТУП

Кваліфіковане управління органами внутрішніх справ можливе тільки в умовах добре організованої системи, відпрацьованих технологій та ідентичності інформаційного забезпечення. Створення фактично нових органів внутрішніх справ, які діють на основі законодавства суверенної держави, оновлення особового складу органів внутрішніх справ, яке відбулося за роки незалежності, виникнення нових складних завдань, що повинні вирішувати органи внутрішніх справ, розвиток міжнародного співробітництва, необхідність удосконалення роботи з персоналом – викликали необхідність новітніх досліджень проблем теорії, практики і шляхів удосконалення управління в органах внутрішніх справ в сучасних умовах. Для удосконалення процесів управління в органах внутрішніх справ велике значення мають опанування інформацією щодо передових прийомів й методів управління, вивчення вітчизняного й зарубіжного досвіду, сучасного й минулого. Знання основ управління в органах внутрішніх справ потрібне не тільки керівникам різних рівнів, а й усім іншим працівникам, яким, враховуючи специфіку їх обов'язків, належить знати норми соціального управління, своє місце в «ієрархії» управлінського процесу, тобто свої функціональні обов'язки і методи їх реалізації, правила спілкування з людьми, порядок виконання функцій представника влади.

У зв'язку з означеними обставинами викладання навчальної дисципліни «Основи управління в органах внутрішніх справ» є вельми актуальним. Метою даної дисципліни є:

– допомога курсантам і студентам в оволодінні необхідним понятійним апаратом, який дозволяє мати уявлення про особливості управління в органах внутрішніх справ; про систему органів внутрішніх справ України; особливості управління персоналом органів внутрішніх справ України;

– сприяння розвитку логічного мислення шляхом проведення заходів, необхідних для вдосконалення управлінської діяльності органів внутрішніх справ України; визначення шляхів удосконалення системи органів внутрішніх справ України;

– прищеплення навичок самостійного вивчення матеріалу з використанням довідкової, методичної і спеціальної літератури.

Модуль «Організація роботи підрозділів слідства та дізнання» має на меті допомогти курсантам та студентам уявити основні положення, пов'язані з організацією та функціонуванням органів досудового слідства та дізнання.

Посібник підготовлений фахівцями Харківського національного університету внутрішніх справ у рамках програми МВС України «Університетський підручник».

Навчальне видання

Бібліотека слідства та дізнання

Авторський колектив:

Бандурка Олександр Маркович

Бевзенко Володимир Михайлович

Василенко Віктор Михайлович **та ін.**

ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Навчальний посібник

Редагування, коректорське опрацювання тексту,
комп'ютерне верстання *А. С. Тяпкіна*

Підп. до друку 20.12.2010. Формат 60×84/16. Ум.-друк.арк. 35,52.
Обл.-вид.арк. 31,0. Тираж 120 пр. Зам. № 2010- .

Видавець і виготовлювач –
Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. 50-річчя СРСР, 27, м. Харків, 61080
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.

